

«Με φόρμες, χρώματα, ιδέες και εμπειρίες “μιλάμε” για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση»

Πηνελόπη Σακοβέλη¹, Ιωάννα Παπαϊωάννου².

1. Εκπαιδευτικός (ΠΕ70), Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αχαΐας
sakoveli@gmail.com
2. Εκπαιδευτικός (ΠΕ04), Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αχαΐας
ionnapap@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή περιγράφεται η διαδικασία που ακολουθήθηκε για το σχεδιασμό και την υλοποίηση βιωματικού, επιμορφωτικού Προγράμματος για τους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Αχαΐα. Οι εκπαιδευτικοί μέσα από συμμετοχική και συνεργατική δράση διερεύνησαν, κατέγραψαν και αξιολόγησαν την έννοια και λειτουργία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, τους σκοπούς που εξυπηρετεί, το ρόλο τους σε αυτή και εξέφρασαν τις προσωπικές τους απόψεις σχεδιάζοντας την αφίσα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Οι Υπεύθυνες Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Α/θνιας και Βθμιας Εκ/σης, επιχείρησαν την αναζήτηση της προσωπικής εμπειρίας των εκπαιδευτικών, των κοινών και τους διαφορετικών τρόπων με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται και προσεγγίζουν έννοιες και ζητήματα από τη θεωρία και την πράξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης .

Σχεδίασαν και υλοποίησαν, με βιωματικές μεθόδους, τεχνικές και πολλαπλά εργαλεία, ένα βιωματικό σεμινάριο το οποίο τοποθετούσε στο κέντρο του ενδιαφέροντος τον εκπαιδευτικό και την σχέση του με περιβαλλοντική εκπαίδευση και στόχευε να ανασύρει ιδέες, συναισθήματα και απόψεις, να τα προεκτείνει μέσα από την ομαδική διαλεκτική και να τα αποτυπώσει με καλλιτεχνική έκφραση και δημιουργία.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Καλή πρακτική Υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Επιμόρφωση εκπαιδευτικών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τέχνη και περιβάλλον, επιμόρφωση εκπαιδευτικών, αφίσα, ημερολόγιο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα περισσότερα σεμινάρια που αφορούν τους εκπαιδευτικούς, στοχεύουν στην ανάπτυξη γνώσεων-δεξιοτήτων και στάσεων, ώστε να καταστούν ικανοί να «εργαστούν» με τους μαθητές τους στα ανάλογα θέματα.

Αντίθετα η προβληματική και ο κινητήριος μοχλός του συγκεκριμένου επιμορφωτικού σεμιναρίου ήταν το «εμείς για εμάς». Δώσαμε τη δυνατότητα να ασχοληθούμε με «εμάς», ώστε να αφεθούμε μέσα από **φόρμες, χρώματα, ιδέες και εμπειρίες και να “μιλήσουμε” για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση**»

Στοχεύσαμε σε ένα βιωματικό σχεδιασμό που ήταν προϊόν παιδαγωγικών δραστηριοτήτων, μέσα από τις οποίες οι εκπαιδευτικοί είχαν την ευκαιρία να προσεγγίσουν έννοιες και ζητήματα από τη θεωρία και την πράξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, να εκφράσουν τις απόψεις τους για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και να συν-δημιουργήσουν.

Το εγχείρημα βασίστηκε στην διασύνδεση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με την τέχνη, με τις μεθοδολογίες και τεχνικές της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και μάθησης, με τις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων και τον πλουραλισμό που εμπεριέχεται στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

«Όποιος εμπλέκεται στην “εκπαιδευτική πράξη” θα πρέπει να διαθέτει από πριν κάποια “εκπαιδευτική θεωρία”, που να δομεί τις δραστηριότητές του και να καθοδηγεί τις αποφάσεις του»

(Carr & Kemmis, 1983).

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση είναι ένα πεδίο που συγκεντρώνει έντονο τον προβληματισμό των εκπαιδευτικών για τη σχέση ανάμεσα στη θεωρία και την πράξη. Η πολυσημία των εμπλεκόμενων εννοιών (περιβάλλον, περιβαλλοντικό πρόβλημα, αειφορία, ποιότητα ζωής, εκπαίδευση) και το φάσμα των ιδεολογιών που τις στηρίζουν, διαμορφώνουν διαφορετικές προσεγγίσεις και εκδοχές που αντικατοπτρίζονται στις προσπάθειες υλοποίησης προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Στην εκπαιδευτική πρακτική, παγκοσμίως αλλά και στην Ελλάδα, δεν υπάρχει μια ενιαία και ομόφωνη αντίληψη για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την ΕΕΑ αλλά μια πληθώρα διαφορετικών, συμπληρωματικών ή και αντιθετικών μεταξύ τους απόψεων προτάσεων και εκπαιδευτικών εφαρμογών (Sauve, 1992, Φλογαϊτή, 1998, Φλογαϊτή & Δασκολιά, 2005). Αυτή η πολυσημία και η πολυφωνία συνάδει με τον εννοιολογικό και μεθοδολογικό πλούτο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, αναδεικνύει τον ιδεολογικό της πλουραλισμό και αποδεικνύει την ελευθερία και τη δημοκρατικότητα στη σκέψη και την έκφραση που επικρατεί στο εσωτερικό της.

Τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται μια νέα ενεργοποίηση του ερευνητικού ενδιαφέροντος για τις προσωπικές θεωρίες που αναπτύσσουν οι εκπαιδευτικοί, διαφορετικών βαθμίδων και διαφορετικών επιστημονικών ειδικοτήτων, τόσο γενικά όσο και σε σχέση με επιλεγμένες διαστάσεις της εκπαιδευτικής πράξης στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Αυτό συμβαίνει γιατί αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο ότι η έρευνα για τις προσωπικές θεωρίες των εκπαιδευτικών δεν αποτελεί μόνο μια εναλλακτική και ενδιαφέρουσα θεωρητική και μεθοδολογική πρόταση για την καλύτερη προσέγγιση και κατανόηση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας αλλά και γιατί παρέχει χρήσιμη και άμεσα αξιοποιήσιμη γνώση στο πλαίσιο της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και ένα εργαλείο αξιολόγησης της διδακτικής διαδικασίας και τον δημοκρατικό έλεγχο της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής (Δασκολιά Μ., 2004).

Ταυτόχρονα ένα από τα κυρίαρχα προαπαιτούμενα παιδαγωγικά ζητήματα που εμπεριέχονται στις σύγχρονες εκπαιδευτικές θεωρίες αλλά και στην Περιβαλλοντική εκπαίδευση, είναι η λειτουργία της ομάδας στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής προσέγγισης των ζητημάτων κατά την υλοποίηση ενός προγράμματος ΠΕ. Από την επιμορφωτική δραστηριότητα και το πρόγραμμα που περιγράφεται παρακάτω δεν θα μπορούσε να λείπει αυτού του είδους η προσέγγιση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση όλο το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα βασίστηκε στην λειτουργία των ομάδων. Ο σχεδιασμός έδινε το κέντρο βάρους στην λειτουργία της μικρής ομάδας. Μέσα σε αυτήν δημιουργούνται σχέσεις εμπιστοσύνης για να συμβεί το προσωπικό άνοιγμα, για να διεργαστεί καθένας τα ερωτήματα και τις ανησυχίες που προκύπτουν, για να μοιραστεί την προσωπική του θέση ως άτομο και μέλος της μικρής ομάδας. Στη συνέχεια μέσα από τη φωνή της δικής του ομάδας το κάθε μέλος μπορεί να ανταλλάξει με τις άλλες ομάδες, στην ολομέλεια, απόψεις που θα οδηγήσουν σε νέα σύνθεση, εμπειρία και γνώση μέσα από τη διαφορετικότητα και τη συμπληρωματικότητα. (Γουρνάς, 2011)

Το πρόγραμμα επιμόρφωσης λάμβανε υπόψη του τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων και συγκεκριμένα την εθελούσια, αυτοπροσδιοριζόμενη και ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευτικών, παρουσίαζε ευελιξία και αναγνώριζε τα διαφορετικά στάδια της γνωστικής και συναισθηματικής ανάπτυξης τους (Χατζηπαναγιώτου, 2001). Ιδιαίτερα στηρίχθηκε σε μια από τις βασικότερες αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων «Οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι έχουν συσσωρευμένες πολλαπλές και πολυσύνθετες εμπειρίες καθώς αποτελούν πηγές μάθησης» (Κόκκος, 2005). Ακολούθησε την μετασχηματίζουσα μάθηση ως κυρίαρχη θεωρία εκπαίδευσης, η οποία αναγνωρίζει τις δυνατότητες του ατόμου για θετική προσωπική αλλαγή και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην αξιοποίηση των εμπειριών των ενηλίκων εκπαιδευομένων για κριτικό στοχασμό (Mezirow, 2007). Η γνώση, σύμφωνα με την εποικοδομητική προσέγγιση, οικοδομείται με βάση τις αναπαραστάσεις και την εμπειρία. Έτσι, στον εποικοδομισμό, στην κατασκευαστική κατεύθυνση, μάθηση είναι η κατασκευή νοημάτων και συστημάτων νοημάτων (2008: Ε. Ελληνιάδου κ.α.)

Για το λόγο αυτό το επιμορφωτικό πρόγραμμα περιελάμβανε:

- περισσότερο στοχασμό και κριτική σκέψη
- μεγαλύτερη αποδοχή των απόψεων των άλλων και
- λιγότερη αντίσταση και μεγαλύτερη αποδοχή στις νέες ιδέες

Ένας άλλος κεντρικός άξονας του σχεδιασμού του επιμορφωτικού προγράμματος ήταν η σύνδεση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με την τέχνη. Η τέχνη πραγματεύεται τα συναισθήματα, τις πεποιθήσεις και τη συμπεριφορά του ανθρώπου. Μέσα από την τέχνη και τους ιδιαίτερους κώδικές της οι εκπαιδευόμενοι όχι μόνο εκφράζονται αλλά ανακαλύπτουν και κατακτούν τη γνώση, διευρύνουν το πεδίο αντίληψής τους, αναγνωρίζουν καινούργιες δυνατότητες και προοπτικές, κατανοούν και εκτιμούν τη διαφορετικότητα και επικοινωνούν (Τρίμη, 2005).

Η στόχευση δεν αφορούσε αποκλειστικά το προϊόν της δημιουργικότητας αλλά την ίδια τη διαδικασία της δημιουργίας και του απροσδόκητου αποτελέσματος.

ΠΛΑΙΣΙΟ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στα πλαίσια της «Εβδομάδας Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης» τα Τμήματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

διοργάνωσαν μια πρωτότυπη και καινοτόμα επιμορφωτική δράση, που απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς και των δυο βαθμίδων, όλων των ειδικοτήτων, είτε παλιούς είτε καινούργιους στο χώρο της Περιβαλλοντικής.

Ήταν ένα **εργαστήριο εικαστικής δημιουργίας**, όπου οι εκπαιδευτικοί είχαν την ευκαιρία να επιμορφωθούν και μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες να περιγράψουν τα βιώματά τους, να εκφράσουν τις ιδέες, τις επιθυμίες και τα συναισθήματά τους για την **Περιβαλλοντική Εκπαίδευση** και τη συνέχεια να τα αποτυπώσουν **δημιουργικά σε ΑΦΙΣΑ**.

Το εργαστήριο πραγματοποιήθηκε στους χώρους του 13^{ου} Γυμνασίου Πάτρας (Αυστραλίας 62 Πάτρα) την Τρίτη 7 & Τετάρτη 8 Οκτωβρίου 2014 (16:30-20:30). Το εργαστήριο ήταν ένα πολύβουο εργαστήριο όπου με φόρμες, χρώματα, ιδέες και εμπειρίες οι εκπαιδευτικοί «μίλησαν» για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση δημιουργώντας σε ομάδες, των 4-5 ατόμων, 11 αφίσες. Στην κάθε ομάδα συμμετείχαν εκπαιδευτικοί και από τις δυο βαθμίδες και μάλιστα από όλα τα είδη των σχολείων (νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια/ΕΠΑΛ). Αυτή η διεκπαιδευτική επικοινωνία δεν ωφέλησε μόνο έμμεσα, μέσω συγκρούσεων στα άτομα, αλλά και αμεσότερα, μέσω της συνεργασίας και της αλληλοδιδασκαλίας, η οποία οδήγησε σε ανώτερα σχήματα από ότι η ατομική δράση (αξιοποίηση της ομάδας). Οι εκπαιδευτικοί προσπάθησαν να αναζητήσουν και να εφεύρουν τη σημασία των πραγμάτων, κι έτσι να οικοδομήσουν με ενεργητικό τρόπο την εικόνα-έννοια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Στο εργαστήριο οι εκπαιδευτικοί υποστηρίχθηκαν

1. από ομάδα συντονιστών της συζήτησης (την 1^η μέρα)
2. από ομάδα εικαστικών εκπαιδευτικών (την 2^η μέρα)

οι οποίοι λειτούργησαν ως εκπαιδευτές. Ο Mezriow υποστηρίζει ότι οι εκπαιδευτές ενηλίκων πρέπει να βοηθούν τους ενήλικους εκπαιδευομένους και ίσως και τον εαυτό τους, ώστε να προχωρούν σε μία πιο ολοκληρωμένη κατανόηση του νοήματος των αμοιβαίων εμπειριών τους (Mezriow, 2007).

Οι επιμορφωτές- διευκολυντές των παραπάνω ομάδων, προσπάθησαν να υποστηρίξουν και να εμπλουτίσουν την καλλιτεχνική έκφραση των εκπαιδευτικών ανοίγοντας διαλόγους και διαύλους επικοινωνίας ανάμεσα στην περιβαλλοντική συνείδηση, στην παιδαγωγική πράξη, και την πολιτιστική εμπειρία, ώστε όλα αυτά να εκφραστούν δημιουργικά παραγωγικά και πρωτότυπα. Άλλωστε σε παρόμοιες προσπάθειες σύνδεσης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με την τέχνη πάντοτε συμμετέχουν καλλιτέχνες από όλους τους τομείς. (κινηματογράφο, μουσική, θέατρο, χορό κ). Σε διεθνείς συναντήσεις και ειδικά σε αυτές που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς, η συμμετοχή των μορφών τέχνης, σε συνδυασμό με τα βιωματικά εργαστήρια, συμβάλλουν καθοριστικά στην επιτυχία των στόχων τους. (Παναγιώτα Γ. Σταθοπούλου 2009)

Με αυτά τα δεδομένα οι Υπεύθυνες Περιβαλλοντικής και οι πρώην Υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής (ομάδα 4 ατόμων) και οι εικαστικοί (ομάδα 5 ατόμων) λειτούργησαν ως «διευκολυντές» υποβοήθησαν και υποστήριξαν τους εκπαιδευτικούς σε κατευθύνσεις όπως:

- να επικεντρώσουν και να εξετάσουν τις παραδοχές που καθορίζουν τις πεποιθήσεις, τα συναισθήματα και τις πράξεις τους

- να αξιολογήσουν τις συνέπειες αυτών των παραδοχών
- να εντοπίσουν και να διερευνήσουν μία σειρά από εναλλακτικές παραδοχές
- να αξιολογήσουν την αξιοπιστία των παραδοχών τους δια μέσου της επιτυχούς συμμετοχής τους σε διάλογο και
- να επιτύχουν την αυτοπραγμάτωση δηλαδή την ανάγκη τους για αναγνώριση και ανάπτυξη όλου του δυναμικού τους.

Για όλα τα στάδια υλοποίησης του επιμορφωτικού προγράμματος, όπως αυτά αναλύονται στη συνέχεια, δίνονταν στις ομάδες έντυπες οδηγίες εργαστηρίου κατευθύνσεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

1^η ημέρα

Στάδιο 1ο: Ανάπτυξη Δυναμικής της ομάδας-Εργασία σε ολομέλεια, Υπαίθριος χώρος

Δέσιμο μελών ομάδας, αποφόρτιση μέσα από κινητικά παιχνίδια και παιχνίδια γνωριμίας των μελών της ομάδας

Στάδιο 2ο: Ανάπτυξη επικοινωνίας ομάδων-Εργασία σε 2/άδες, Χώρος εκδηλώσεων

Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί αλληλοσυστήθηκαν, συζήτησαν για την επαγγελματική τους κατάσταση και τα ενδιαφέροντά τους, ανέφεραν την εμπειρία τους στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και μοιράστηκαν το τι τους ώθησε να ασχοληθούν με αυτήν. Ανέφεραν με τι έχουν ασχοληθεί μέχρι τώρα από τον χώρο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και με τι θα ήθελαν να ασχοληθούν στο μέλλον.

Στάδιο 3ο: Ανάπτυξη προβληματισμού για τον ρόλο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο σχολείο-Εργασία σε 4/άδες, Χώρος εκδηλώσεων

Αλληλοσυστήθηκαν οι 2/άδες, παρουσιάζοντας ο καθένας το ζευγάρι του. Συζήτησαν στην τετράδα ποιος είναι, κατά τη γνώμη τους, ο σκοπός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και γιατί είναι σημαντικό να ευαισθητοποιούν τους μαθητές τους στα ζητήματα του περιβάλλοντος. Ανέπτυξαν τα θέματα με τα οποία είχαν μέχρι τώρα ασχοληθεί και ανέλυσαν αν αφορούσαν περιβαλλοντικά προβλήματα ή αν τα συνέδεσαν και με κοινωνικά προβλήματα. Εξέφρασαν την άποψή τους για το αν θεωρούν ότι επηρέασαν τις στάσεις και τις συμπεριφορές των μαθητών/τριών τους και περιέγραψαν πως ένοιωσαν, τι άλλαξε στις σχέσεις τους με τους/τις μαθητές/τριές τους και τι «εισέπραξαν» από τους/τις μαθητές/τριές τους κατά τη διάρκεια υλοποίησης προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Στάδιο 4^ο: Ανάπτυξη προβληματισμού για τον ρόλο του εκπαιδευτικού στην Περιβαλλοντική εκπαίδευση-Εργασία σε 8/άδες, Χώρος εκδηλώσεων

Στη συνέχεια αλληλοσυστήθηκαν οι 4/άδες και προσπάθησαν να διερευνήσουν και να απαντήσουν σε ερωτήματα όπως: 1. Χρησιμοποιήσατε νέες εκπαιδευτικές τεχνικές και με τι αποτελέσματα; 2. Πώς θα περιγράφατε το ρόλο του εκπαιδευτικού στα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης; 3. Όταν ακούτε τον όρο «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση», ποιά λέξη σας έρχεται αυτόματα στο μυαλό (να τις καταγράψετε). 4. Αν κλείσετε τα μάτια σας ποιο χρώμα προβάλλει μπροστά σας; 5. Τι θα θέλατε να ζήσετε με τους μαθητές σας στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης;

Στη συνέχεια τους και στο κέντρο του χώρου είχαν τοποθετηθεί 11 κουτιά κλειστά που περιείχαν αντικείμενα όπως: Φωτογραφική μηχανή, Αφίσα (της ΠΕΕΚΠΕ), Βιβλίο με περιβαλλοντικά θέματα, Φωτογραφία με μαθητές σε δράση, Φυλλάδια από φορείς, Φωτογραφία από σεμινάριο εκπαιδευτικών, Ζευγάρι κάλτσες, Κιάλια, Σπόρους, Φτυαράκι και Cd μουσικής

Κάθε 8/άδα διάλεξε το δικό της κουτί και με βάση τα αντικείμενα που περιείχε το «κουτί τους», η κάθε ομάδα έπρεπε να αφηγηθεί τη δική της ιστορία στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, εμπλέκοντας τα αντικείμενα με τα βιώματα των μελών της ομάδας.

Η παρουσίαση της κάθε ομάδας έγινε στην ολομέλεια.

Στάδιο 5^ο: Περιγραφή θεματικού περιεχομένου -Εργασία σε 4/άδες, Χώρος εκδηλώσεων

Με αφορμή και επικέντρωση σε ότι μέχρι τώρα είχε συζητηθεί, εκφραστεί ή δημιουργηθεί σαν συναίσθημα ή ιδέα, τα μέλη της αρχικής 4/άδας συζήτησαν για το περιεχόμενο της αφίσας που θα φτιάξουν. Επισημάνθηκε ότι ήταν σημαντικό να επικεντρώσουν συνολικά στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και να αναδείξουν τις αξίες, τις απόψεις, τα βιώματα και τα συναισθήματά τους.

Χρειάστηκε να αποφασίσουν για τα υλικά που θα χρειάζονταν ώστε να τα φέρουν μαζί τους την επόμενη ημέρα.

2^η ημέρα

Στάδιο 1ο: Ψυχοκινητική έκφραση-Εργασία σε ολομέλεια, Υπαίθριος χώρος Δέσιμο και έκφραση μελών ομάδας μέσα από κινητικά και θεατρικά παιχνίδια

Στάδιο 2ο: Δημιουργία αφίσας-Εργασία σε 4/άδες- Παράλληλες αίθουσες

Οι ομάδες εργάστηκαν σε ξεχωριστούς χώρους και με τη στήριξη ομάδας εικαστικών εκπαιδευτικών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης, δημιούργησαν την αφίσα της “δικής τους” Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, δηλαδή συνέθεσαν εικόνα και λόγο οργανωμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να προκαλέσουν οπτική έκπληξη. Εξέφρασαν την έννοια, τη λειτουργία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικής τους θεωρίας για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Δόθηκε επίσης έμφαση στη σχέση ιδέας και υλικού, όπου για να πραγματοποιηθεί η σύλληψη της ιδέας, χρησιμοποιήθηκε το υλικό αλλά πολλές φορές το υλικό προκάλεσε ή πρότεινε την ιδέα. Οι εκπαιδευτικοί δεν περιορίστηκαν στα παραδοσιακά υλικά (ξύλομπογιές, μαρκαδόροι, μολύβια, κ.ά) για να δημιουργήσουν, αλλά επέλεξαν και δοκίμασαν νέα υλικά όπως υλικά από τη φύση και το ανθρώπινο περιβάλλον (φύλλα, άχυρα, ξύλα, αντικείμενα συσκευασίας, σκουπίδια κ.ά). Η έκφραση έγινε σε χαρτόνι (100X70cm) με ζωγραφική ή κολλάζ.

Η ομάδα των καλλιτεχνών βοήθησε ώστε να συντεθεί η κεντρική ιδέα της ομάδας σε γραφική εικόνα, να αξιολογηθούν τα επιμέρους στοιχεία και η συνολική διάταξη της εικόνας ώστε να περιγράψει τα βιώματα και να εκφράζει τα συναισθήματα της ομάδας. Μέσα λοιπόν σε μικρό χρονικό διάστημα οι ομάδες ολοκλήρωσαν το έργο τους που στόχο είχε τη μετάδοση μιας οπτικής πληροφορίας, δηλαδή ενός μηνύματος για το τι είναι Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Στάδιο 3ο: Παρουσίαση αφίσας -Εργασία σε ολομέλεια-Χώρος εκδηλώσεων

Οι εκπαιδευτικοί ανά 4/δες, παρουσίασαν τις δημιουργίες τους στην ολομέλεια, περιγράφοντας το περιεχόμενό τους, αποκωδικοποιώντας τα μηνύματα των έργων, καταθέτοντας την άποψη και τα συναισθήματα της ομάδας αλλά και ταυτόχρονα εξιστορώντας την διαδρομή από την σύλληψη της ιδέας μέχρι την καλλιτεχνική αποτύπωσή της. Κάθε φορά που η ομάδα ολοκλήρωνε την παρουσίασή της, ανοιγόταν διάλογος με τις άλλες ομάδες, για να δοθεί χώρος και χρόνος να εκφραστούν βαθύτερες σκέψεις και συναισθήματα που προέκυψαν κατά την φάση της δημιουργίας, ώστε όλη η αυτή η παιδαγωγική διαδικασία να λειτουργήσει ανατροφοδοτικά και αναστοχαστικά ατομικά και συλλογικά.

Στάδιο 4ο: Αξιολόγηση και Δημοσιοποίηση έργων-Εργασία σε ολομέλεια-Χώρος εκδηλώσεων

Στη συνέχεια, οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί αξιολόγησαν τις δημιουργίες τους ψηφίζοντας τα καλύτερα έργα και ανέδειξαν τα 3 πρώτα βραβεία. Οι 11 αφίσες που δημιουργήθηκαν (από ισάριθμες ομάδες εκπαιδευτικών):

- εκτέθηκαν στην εκδήλωση της 10^{ης} Οκτωβρίου 2015, που τα Τμήματα Περιβαλλοντικής συνδιοργάνωσαν με την Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτ. Ελλάδας όπου και δόθηκαν τιμητικά βραβεία στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς,
- προβάλλονται και χρησιμοποιούνται ως εποπτικό υλικό σε σεμινάρια Περιβαλλοντικής
- στάθηκαν η αφορμή για τη **δημιουργία ημερολογίου 2015** συνεισφέροντας με τη χρήση τους στη διάδοση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Τα 3 πρώτα βραβεία τιμητικά έχουν τοποθετηθεί στον Ιανουάριο. Στους υπόλοιπους μήνες η τοποθέτηση των αφισών έγινε μόνο με κριτήριο τη σχέση τους με τις εορτές για το περιβάλλον ή την ταυτότητα του μήνα.

Εικ 1: Τα πρώτα

βραβεία

τρία

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αποκωδικοποιώντας τη αξιολόγηση που έγινε με το πέρας του επιμορφωτικού σεμιναρίου, διαφαίνεται σαφέστατα ότι η όλη διαδικασία κινητοποίησε το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών και αποτέλεσε αφετηρία μιας αναστοχαστικής διαδικασίας, προβληματισμού, επανεξέτασης και επαναπροσδιορισμού τόσο του περιεχομένου της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, όσο και των προσωπικών τους πλαισίων αναφοράς για αυτήν.

Το καλό παιδαγωγικό και συγκινησιακό κλίμα χαρακτηρίστηκε από την αλληλοϋποστήριξη και την αξιοποίηση της δημιουργικότητας και αποτέλεσε κλειδί στη λειτουργική ανάπτυξη της ομάδας. Οι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν ενεργά σε συζητήσεις και διαλογικές αντιπαραθέσεις, συναισθάνθηκαν, αντιλήφθηκαν τον τρόπο σκέψης και τις ιδέες άλλων, εμβάθυναν στην οπτική του άλλου και έδωσαν έμφαση στις σχέσεις και τις διαδικασίες και όχι απλώς στο τελικό αποτέλεσμα.

Επιτεύχθηκε ο εμπλουτισμός του θεωρητικού προβληματισμού και η σύνδεση και αμοιβαία τροφοδότηση της εκπαιδευτικής θεωρίας και της πράξης στο πεδίο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Ένας από τους σημαντικούς στόχους του εκπαιδευτή είναι το πώς να εμπλέξει συναισθηματικά τον εκπαιδευόμενο μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτή η διεργασία επιτεύχθηκε μέσα από την επικοινωνία με ήχους, λέξεις, δράσεις και συμπεριφορές και οδηγούν σε μία σχέση, που με τη σειρά της οδηγεί στην απαρτίωση του ατόμου «ως άνθρωπο και ως μέλος ομάδας». Η μεγάλη αποδοχή, από τους εκπαιδευτικούς, του ημερολογίου ως τελικό παραγόμενο, σχετιζόταν άμεσα με το ότι «όλες οι φωνές της ομάδας ήταν χρήσιμες και αποδεκτές και ήταν ευθύνη μας να βρούμε τρόπο να τις αξιοποιήσουμε».

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε θερμά τους π. Υπευθύνους Παπασωτηροπούλου Κωνσταντίνα και Βλάχο Ιωάννη που υποστήριξαν ενεργά ως εμπνευστές το επιμορφωτικό σεμινάριο καθώς και τους και τους εικαστικούς εκπαιδευτικούς: Αηδονίδη Ηλία, Κυριακόπουλο Γεράσιμο, Πολυγένη Αμαλία, Στεφανίδη Χρύσα, Χατζήπαπα Άρη που βοήθησαν τους εκπαιδευτικούς να μετατρέψουν τις σκέψεις και τις απόψεις τους σε καλλιτεχνική δημιουργία και να δημιουργήσουν τις αφίσες της «δικής τους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Carr W. & Kemmis, S. (1983), *Becoming critical: knowing through action research*. Victoria: Deakin University.
- Mezirow J. (2007), *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση*. Αθήνα, Μεταίχμιο
- Sauve L. (1992), *Elements d' une theorie du design pedagogique en education relative a l' environnement*. Διδακτορική διατριβή, *Universite du Quebec, Μόντρεαλ*.
- Γουρνάς Γ., (2001) *Η αλλαγή μέσα από τη σχέση*, Μ.Π.Ε.
- Δασκολιά Μ. (2004). *Θεωρία και πράξη στην περιβαλλοντική εκπαίδευση*. Αθήνα, Μεταίχμιο
- Ε. Ελληνιάδου, Ζ. Κλεφτάκη, Ν. Μπαλκίζας, (2008). *Η συμβολή των παιδαγωγικών προσεγγίσεων στην κατανόηση του φαινομένου της μάθησης*. Αθήνα, ΠΑΚΕ
- Κόκκος Α. (2005), *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σταθοπούλου Γ. Παναγιώτα, Πολυχρονάτου Π. Ελένη, (2009), *Περιβαλλοντική Τέχνη και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Έργα τέχνης και δραστηριότητες με στόχο την ανάπτυξη της οικολογικής συνείδησης των μαθητών*, 1ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό συνέδριο τέχνης & περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, Δ/νση Δ/θμιας Εκπ/σης ανατολικής Αττικής & Ίδρυμα Ευγενίδου

Τρίμη Ε. (2005), *Τέχνη και περιβάλλον: εικαστικές εφαρμογές σε μικρά παιδιά με τη μέθοδο της «εις βάθος προσέγγισης»* στο Α.Δ. Γεωργιόπουλος (επιμ.) *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Ένας πολιτισμός που αναδύεται*, Αθήνα, Gutenberg.

Φλογαΐτη Ε. (1998), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Φλογαΐτη Ε. & Δασκολιά Μ. (2005), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Σχεδιάζοντας ένα αειφόρο μέλλον*. Στο Π. Αγγελίδης & Γ. Μαυροειδής (επιμ.) *Εκπαιδευτικές καινοτομίες για το σχολείο του μέλλοντος*. Αθήνα, Gutenberg.

Χατζηπαναγιώτου Π. (2001), *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: ζητήματα οργάνωσης, σχεδιασμού και αξιολόγησης*. Αθήνα, Τυπωθήτω - Γ. Δαρδανός.